

Man vill skrika ut det över världen, jag kan lika gärna skriva det på Facebook. Ungdomar och vänskap on-line

Jennie Sivenbring

This article examines how a group of young people relates to interaction and friendship on Facebook. Using a theoretical framework based on the work of Erving Goffman, it draws upon a focus group interview and on netnographic observations of a private Facebook group and on the individual Facebook profiles of a group of young people. The results demonstrate how the participants use the social network as an arena for establishing and working on already existing relations. It is also argued that the different settings in the group and the individual profiles condition the way in which the young people interact and perform to manage the impressions given to differing audiences.

Keywords: Erving Goffman, Facebook, friendship, interaction, youth

Jennie Sivenbring, PhD student, Göteborgs Universitet.
jennie.sivenbring@gu.se

Man vill skrika ut det över världen, jag kan lika gärna skriva det på Facebook. Ungdomar och vänskap on-line

Inledning

I denna artikel studeras hur ett antal ungdomar betraktar interaktion och vänskap på Facebook, och hur denna vänskap skrivs fram och förankras. Ungdomars aktivitet på sociala nätverkssajter har ökat successivt under de senaste åren. Findahl (2013) kartlägger internetanvändningens utveckling i Sverige och visar att 2012 hade 56 % av den svenska befolkningen en Facebookprofil. 92 % av ungdomar mellan 16 och 25 år använder det sociala nätverket dagligen. När on-line aktiviteter utgör en så pass stor del av ungdomars vardag, inverkar de också på det som varje dag pågår i skolan. Mot bakgrund av detta är det viktigt att få ökad kunskap om denna del av ungdomars vardagsliv.

Möjligheter till socialt umgänge har i och med internets intåg, inte bara ökat utan också förändrat spelreglerna för interaktion (Bargh & Mc Kenna, 2004). Detta har i sin tur skapat intresse att förstå hur interaktionen med tekniken och med andra internetanvändare ser ut och hur nya möjligheter inverkar på användarna, ett intresse som ibland grundar sig i oro. Ett exempel på detta illustreras av Turkle (2011) som beskriver hur människan i den textbaserade virtuella världen on-line, blivit mer ensam och obekväm med intimitet än någonsin förut. Människor möts mer sällan ansikte mot ansikte, påpekar hon, vilket utgör en förlust då textandet vinner mark mot det personliga samtalet. Vidare menar Turkle att människan genom interaktion on-line får svårare att relatera till andra liksom till sig själv och de förlorar därmed den självreflexiva förmågan. Den dystopiska bild som målas upp ställer social interaktion off-line och on-line i olika ringhörnor. Möjligen är det just synen på möten on- eller off-line som skilda ting med olika kvalitet, som oroar. Internet har fått allt mer utrymme i vardagslivet och Berg (2015) understryker att traditionella gränsdragningar mellan sociala sfärer i tid och rum i och med detta, har förskjutits och i vissa fall kollapsat. Van Doorn (2011) uppmanar till en dekonstruktion av distinktionen då händelser on-line och off-line utgör sammanlänkade och integrerade delar av vardagslivet, delar som på olika vis villkorar vem den unge är och kan vara och hur vänskap formeras.

Denna artikel syftar till att studera hur arenor för interaktion utgör sammanlänkade och integrerade delar av vardagslivet, genom att ställa frågorna:

- Hur betraktar ungdomar interaktion och vänskap on-line?
- Hur förankras och skrivs vänskap fram på Facebook?

Utifrån fokusgruppsamtal och netnografiskt influerade observationer¹ av ungdomars interaktion på sina sidor på Facebook samt av en gemensam ”sluten” Facebooksida, studeras hur ungdomar använder sig av det sociala nätverket för att interagera och skriva fram sig själva och varandra. I analysen används Erving Goffmans teorier om social interaktion. Goffmans teoretiserande utvecklades i en tid då interaktion till stor del baserades på möten ansikte mot ansikte och mot denna bakgrund finner teorierna sin bas. Intresset för situerade aktivitetssystem definierade som ”a somewhat closed, self compensating, self-terminating circuit of interdependent actions” (Goffman 1961, s.96) speglar dock strukturen över interaktionen i SNS (social network sites) och blir här utgångspunkt för hur vi i vår samtid kan förstå ungdomars engagemang i sociala nätverk.

Vänner på Facebook

På Facebook fungerar den personliga, lösenordskyddade profilsidan likt användarens hemvist. Den byggs upp genom att frivillig basinformation så som födelseår, kön, utbildning, arbete, civilstånd och musikaliska, religiösa och politiska preferenser anges. Användaren förväntas posta en profilbild, samt ett coverfoto som bakgrund. Förutom en personlig sida, kan grupper konstrueras där andra användare bjuds in. Facebookgrupper kan vara offentliga eller slutna och utgår i regel från ett gemensamt intresse eller organisation. Facebook tillhör genom sin användarbaserade organisering den internetgeneration som kategoriseras som web 2.0, en interaktiv web där innehållet är skapat av användare som till stor del själva kontrollerar sin information (O'Reilly, 2009).

För att få kontakt med en annan Facebookanvändare, skickas en vänförfrågan vilken mottagaren kan acceptera eller avböja. boyd

1 Netnografi definieras av (Kozinet ,2011) , som etnografiska studier i nät-miljöer. Berg (2015) menar att netnografi mer specifikt handlar om att använda internet för att bedriva etnografiskt arbete om internet som arena för socialt liv.

Man vill skrika ut det över världen, jag kan lika gärna skriva det på Facebook. Ungdomar och vänskap on-line

(2006)² anser att vänskapsbegreppet genom de virtuella redskapen får en vidgad innebörd då alla de kontakter som etableras på SNS benämns för vänner. Vänskap är en kulturellt betingad kategori utan klar definition, därmed villkoras och struktureras vänskaper av de sociala regleringar som finns on-line (boyd, 2006). För att studera hur sådana regleringar ser ut, definierar Bryant och Marno (2012) *vänskap* som en frivillig relation utan biologiska eller juridiska band. Vidare beskrivs vänskap som en källa till upplevelser av inkludering, för att uppfylla personliga känslomässiga behov och bekräftanden av identitet. På Facebook benämns kontakter som virtuellt kopplas ihop enligt vänförfrågans kontrakt som vänner, oavsett band i andra sammanhang. Relationer on-line är dock i regel förankrade och baserade på relationer off-line (Awan & Gauntlett 2013; boyd 2008; Zaho m.fl. 2008. Omständigheter som avstånd, synlighet och sökbarhet samt närvaron av en osynlig publik är aspekter som behöver tas i beaktande i sociala relationer on-line, dessutom villkoras dess uttryck av den digitala arkitekturen.

Facebookanvändare kommunicerar genom statusuppdateringar på den egna sidan, andra användare kan kommentera, dela eller markera genom att klicka gilla. Det är också möjligt att posta inlägg, foton och länkar på vänners väggar, tagga³ andra användare, skicka interna meddelande och chatta. Den tekniska arkitekturen i nätverket och det som synliggörs i gränssnittet, villkorar interaktionen och skapar en flora av nya uttryck, beteendemönster, ritualer, överenskommelser, normer och möjliga identiteter.

Facebook erbjuder möjligheten att konstruera en personligt färgad virtuell plats att utgå från i interaktion med andra. Syftet är så att säga i första hand socialt, likt ett rum där användare kan konstruera kollektiva ”Vi” och subjektiva ”Jag”. Studier visar att användare motiverar sitt engagemang i SNS med en vilja att bibehålla redan etablerade sociala relationer. Ofta argumenteras för att relationer on-line bidrar till att individer genom social putsning, gemensamt kan arbeta med att konstruera personliga sociala kapital med giltighet i vår samtid

2 Författaren använder själv gement b i efternamnet boyd.

3 Att tagga någon, innebär att länka en annan användares namn till ett foto eller en status, det som taggas syns då även på den taggades profilsida om hen godkänner detta.

(Awan & Gauntlett 2013; boyd 2008; Lampe m.fl. 2006; Wilson m.fl. 2012). Överhuvudtaget förefaller det som om studier av interaktion och identitet i relation till internet är ett ämne som väcker intresse. Till exempel Meyrowitz (1985) diskuterar, liksom Turkle (1984;1997) redan vid tiden för elektronisk medias och internets inträde i vardagslivet, hur synen på interaktion och identiteter förändras när nya objekt att tänka med tillkommer i vardagen⁴. Turkle (1997) beskriver identiteter som virtuellt konstruerade persona och att avatarer i textbaserade MUD⁵:ar på nätet kan betraktas som ett manifesterande av poststrukturalistiska förståelser av identiteter som decentrerade och flytande. Vidare menar hon att vi behöver förstå datorn som en allt mer påtaglig del av vad det innebär att vara människa. Poängen med Turkles resonemang är att se virtuella rum som verkliga utrymmen där identiteter spelas ut gentemot andra deltagare som utgör möjlighetsvillkoren för vad som kan gestaltas.

Omständigheterna för friheten i digitalt medierade jag-presentationer så som Turkle argumenterar för har dock förändrats radikalt i och med spridningen av sociala nätverkssajter och dess allestädes närvaro och tillgänglighet i vardagen. Zaho med kollegor (2008) skriver att dessa mindre anonyma virtuella miljöer visar hur arkitekturen villkorar möjligheterna att framträda och att skriva fram olika aspekter av "Jag". Den digitala arkitekturen villkorar de interaktionsordningar som inramas av denna struktur. Facebooks särskilda struktur påvisas av Wittkover (2014) som beskriver hur användare identifieras genom sina riktiga namn. Nätverket bygger således på vänförfrågningar baserade på igenkännande och bekantskap. Varje användare administrerar endast en profil och kan delvis själv avgöra vem som kan ta del av innehållet. Användaren har således verktygen att producera och kontrollera viss information om sig själv och den front som visas upp.

Boyd och Heer (2006) utforskar relationen mellan identiteter och SNS och hur användare gemensamt skriver fram och konstruerar sig själva och andra och hur konstruktioner anpassas efter de som antas betrakta och delta i nätverket. Genom interaktion med andra användare

4 Turkle (1997) menar bl.a att nya materiella villkor för mobilitet och interaktion så som datorn erbjuder oss möjligheter att tänka om mänsklig socialitet på ett vis som förut inte var möjligt.

5 Multi User Dungeons, textbaserade rollspel online.

Man vill skrika ut det över världen, jag kan lika gärna skriva det på Facebook. Ungdomar och vänskap on-line

konstrueras det som Van Doorn (2009) benämner som användarnas digitala kroppar. Digitala kroppar blir det gränssnitt där förhandlingar och idéer samlas och identiteter blir så att säga framskrivna i nätverket. Framträdanden på SNS formar och avslöjar på så vis sina användare, menar Van Doorn. Framskrivande av ”Jag” kan dock inte förstås som framträdandet av kompletta autonoma subjekt, Sauter (2013) belyser detta: ”They form relations to self and others by exposing themselves to others and obtaining their feedback” (s.14). I nätverk kan användare skriva fram en gemensam gruppidentitet. Något som i sin tur motiverar deltagandet och genom att vara en del av ett ”Vi” möjliggörs också framskrivningar av ”Jag”. Ett ”Jag” på Facebook blir, liksom i livet off-line, till i andras ögon, det behövs mottagare för att det som sänds ut och skrivs skall bli meningsfullt.

Goffman på Facebook

Som utgångspunkt för studien används Goffmans teorier kring social och symbolisk interaktion. Dessa bygger på idén om individens framförande av socialt konstruerade roller som skapas och gestaltas med utgångspunkt i de uppfattade förväntningar som den som gestaltar rollen tror sig möta i interaktionen med andra. Goffman (1959) förmedlar en bild av identitetskonstruktioner genom att använda teatervärldens metaforer. Detta dramaturgiska perspektiv beskriver ett subjektivt ”Jag” som är dramatiserat och som konstruerar (regisserar) sig självt för att övertyga andra om att den individ som framträder är autentiskt. Viljan att forma andras uppfattningar definieras av Goffman som *intrycksstyrning*. I sammanhanget, innebär det att det ”Jag” ungdomarna skriver fram på Facebook, betraktas som ett framträdande inför publiken som utgörs av andra användare. Framträdanden regisseras av hur den unge vill framstå för andra i samklang med de normer som finns i nätverket och den sociala status den unge har. Identiteter konstrueras som en dramatisk effekt, med hjälp av de roller individen intar, i samspel med omgivningens normer och förväntningar. Det är med utgångspunkt i sociala framträdanden individen finner den position ur vilken hen kan tala och agera. I studien betyder det att *inramningen*, det som Goffman menar organiserar individens engagemang i sociala situationer och händelser, får

betydelse för vilka framträdanden som möjliggörs. Exempelvis ser inramningen olika ut i den slutna gruppen relativt de personliga profilerna. Slutna Facebookgrupper är enbart tillgänglig för särskilt inbjudna och interaktionen är endast synlig för gruppens deltagare. Den möjliga publiken är så att säga lika synlig som de som framträder. På de enskilda profilerna är det svårare för användaren att kontrollera eller överblicka vem som betraktar framträdanden.

För att lyckas med trovärdiga framträdanden, behövs rekvisita eller symboliska markörer för att övertyga betraktarna om framträdandets autencitet. I framträdanden tonas vissa saker ned medan andra accentueras beroende på kontext. Här använder sig Goffman av metaforiken *främre* och *bakre regioner* (frontstage och backstage) för att urskilja kontexter. Den främre regionen beskrivs som det publika framförande som vanligen definierar situationen för de som observerar framträdandet, den bakre regionen är det område dit publiken inte äger tillträde (Goffman, 1959). Var ridån dras för gränsen mellan bakre och främre regioner är avhängigt av inramningen, mot vilken publik intrycksstyrningen riktar sig. En viktig poäng är dock att publiken i SNS är föränderlig och ett framträdande svårligen kan passa eller uppfattas som lämpligt i samtliga *interaktionsordningar* (de olika sociala strukturer som villkorar situerad interaktion), inför vilka det görs. Kombinationer av interaktionsordningar är ovanliga off-line där framträdandet i regel har en bestämd begränsad publik.

Goffmans dramaturgi handlar om hur presentationen av "Jag" förankras i olika sammanhang på olika vis. De "Jag" som skrivs fram på Facebook, där den sociala och virtuella arkitekturen dikterar villkoren och där interaktionsordningarna är fler på samma gång, kan beskrivas som *dramautentiska* (Wittkover 2014). Dramautentiska representationer av identiteter innebär att de behöver förankras om och om igen i samma kontext i relation till nätverket för att verka trovärdiga. Därmed inte sagt att identiteter på Facebook behöver vara mer autentiska än andra identiteter, utan att autenticitet ställs i ett särskilt ljus då dramaturgin behöver presentera en sammanhållen, konsistent och någorlunda enhetlig front som kan accepteras i samförstånd med publiken. Detta betyder inte heller att det är spelat som rollen i en låtsaslek, utan att det framförs autentiskt, anpassat och regisserat efter den situerade sociala geografin. I den här artikeln förstås också de

Man vill skrika ut det över världen, jag kan lika gärna skriva det på Facebook. Ungdomar och vänskap on-line

dramautentiska framträdandena som verksamma för att skriva fram en grupp och dess sammanhållande markörer.

Studiens genomförande

Det empiriska materialet denna artikel baseras på består av fokusgruppsamtal *om* Facebook samt av netnografiskt influerade observationer *på* Facebook. I Samtalet ingår sju ungdomar (tre tjejer och fyra killar) i åldern 16-20 år. Via kontakt med en av ungdomarna som jag tidigare arbetat med, söktes deltagare medelst ett snowball-urval baserat på förfrågan bland kontaktens Facebookvänner. Ungdomarna känner således varandra sedan tidigare. Fyra av dem bor i samma område, de tre andra är mer perifert bekanta. Fokusgruppsamtalet varade i två och en halv timma och fokuserade områden som användning, vänskap och vad som är tillåtet och inte tillåtet att göra i nätverket. Jag har i samtalet agerat som moderator och strävat efter att låta deltagarna diskutera fritt. Så som Wibeck (2010) uppmanar till, har jag agerat som nyfiken lyssnare inför en grupp experter på sina erfarenheter. Samtalet har med ungdomarnas medgivande, spelats in och transkriberats. Det är detta transskript tillsammans med observationer av ungdomars aktivitet on-line som utgör underlag för analysen. I fokusgruppsamtalet berättar ungdomarna om slutna grupper de deltar i och som de beskriver likt anslagstavlor eller skvallerkanaler. Genom att kontakta en av de ungdomar som deltog i samtalet och som fungerar som administratör för en sådan grupp, blev jag under en månads tid sommaren 2014, inbjuden som gäst i gruppen. Mitt tillfälliga medlemskap gav mig också tillgång till den offentliga versionen av ungdomarnas profilsidor. I den studerade gruppen ingår 17 ungdomar (tio killar och sju tjejer) i åldern 16-20 år. Syftet med Facebookgruppen kan liknas vid ett informellt vänforum, där ungdomarna diskuterar, bjuder in till aktiviteter och informerar varandra om vad som händer i deras närhet. Jag har inte deltagit aktivt i interaktionen, utan verkat som passiv observatör av den pågående interaktionen. För att använda internetlingvistik, har jag varit en *lurker* (Kozinet, 2011). Min närvaro kan förstås diskuteras i fråga om hur det påverkat interaktionen. Genom att studera tidigare händelser kunde jag i början se att aktiviteten ökade vid mitt inträde, men att det snart återgick till tidigare frekvens och aktivitet.

I analys av talet från fokusgruppsamtalet och observationer av framträdanden på Facebook, framträder det arbete ungdomarna utför med att etablera och förankra relationer och vänskaper. Förutom att analysera det transkriberade talet i fokusgruppen och dagligen följa interaktionen på nätet har jag också tagit skärmbilder av interaktion för att förenkla det praktiska arbetet. Vidare analyseras etablerandet av ”Vi”, hur det observerats på ungdomarnas profiler och på den gemensamma sidan. Det är interaktion i statusuppdateringar, bilder, kommentarer och diskussioner som fokuseras. Närmare bestämt studeras *hur* ungdomarna använder sig av markörer som utsända uttryck och språk för att markera sammanhållning och för att skriva fram gemenskap i de olika inramningarna. Således är det fråga om ett betraktande av interaktion on-line och hur vänskaper görs och framförs inför olika publiker.

Tillgängligheten till information på internet, avkräver oss extra försiktighet med hur informationen hanteras. Således betraktas försiktighet i studerandet av ungdomarnas förehavanden, som en etisk ledstjärna. De enskilda profilerna är öppna för interaktion där individer som inte gett sitt medgivande att delta i studien ingår, jag har därför valt att inte använda skärmbilder i texten. Så som AoIR⁶ (2012) anger i sina etiska riktlinjer för forskning på internet är gränserna mellan vad som är privat eller publikt otydliga och deltagare i sociala nätverk agerar ibland utifrån förutsättningen att interaktionen är privat, vilket gör den skyddsvärd. De alias som används i texten har ungdomarna valt själva. De citat som används ur fokusgruppsamtal och som hämtats från Facebook är autentiskt återgivna.

Resultatdiskussion

Nedan presenteras resultatet utifrån studiens frågeställningar. Inledningsvis belyses hur vi kan förstå ungdomarnas interaktion *on- och off-line*. Därefter följer resonemang kring hur ungdomarna förankrar och skriver fram vänskap. Då dessa förefaller ha olika uttryck beroende på var de situerats, presenteras de här genom exemplet: *det gemensamma uttrycket* i den slutna gruppen och genom *förankring av vänskap* på de enskilda profilsidorna.

6 Association of Internet Researchers

Man vill skrika ut det över världen, jag kan lika gärna skriva det på Facebook. Ungdomar och vänskap on-line

On- och off-line

Ungdomarnas interaktion med och på Facebook är, som tidigare nämnts, ett omdebatterat ämne, i synnerhet är det tid och relationer som diskuteras. Kan det vara så att tiden som läggs på relationer on-line stjälar fokus från och försämrar interaktion ansikte mot ansikte? I fokusgruppsamtalet framstår det sociala nätverket som en plats där individer möts, etablerar och förankrar vänskapsrelationer. Facebook handlar för ungdomarna om kommunikation och möten. On-line kommunikationen har öppnat fler och tillgängliga interaktionsmöjligheter. Framför allt är det de sociala elementen ungdomarna anger som motiv för sitt engagemang. Det handlar för dem om att veta vad som händer, att följa skvallret och veta vad andra gör, som en ständigt uppdaterad anslagstavla eller löpsedel. Facebookandet⁷ beskrivs aldrig av ungdomarna som en enskild aktivitet eller som den primära sysselsättningen då datorn är påslagen och uppkopplad. Snarare är nätverket ett verktyg som skapar utrymme för vardagsinteraktion (Awan & Gauntlett 2013; Berg 2015; boyd 2008). Bob och Malin ger i nedanstående citat ur fokusgruppsamtalet, uttryck för att det svårt att ange hur mycket tid som läggs på Facebook,

Bob: Hur många timmar man lägger på Facebook? Aktiv eller halvaktiv... ha uppe sidan? Sidan är uppe på datorn när jag gör annat.

Malin: Hela dan, förutom när jag äter, fast då sitter jag med mobilen, man ser ju när någon skriver, jag är alltid inne på Facebook.

Tekniken möjliggör att flera fönster är öppna samtidigt, vilket tillåter ungdomarna att göra annat medan de också är socialt tillgängliga. Facebook-fönstret står på glänt och genom aviseringar i form av ljudsignaler i datorer och mobiltelefoner visar det sin ständiga närvaro. Den sociala tillgängligheten beskrivs som en möjlighet till närhet och underlättande av kommunikation även vid fysiska avstånd, dessutom finns möjlighet att nå flera kontakter samtidigt. Kommunikation och interaktion syftar här främst till ett möjliggörande av möten off-line och upprätthålla relationer mellan det att fysiska möten kan ske. Vänskap och social interaktion on-line förefaller inte på något vis förflytta

7 Verbet Facebooka, används av frekvent av ungdomarna och utgör ett exempel på hur tekniken ger upphov till nya uttryck.

ungdomarnas fokus från social interaktion ansikte mot ansikte. Snarare erbjuder interaktion on-line möjligheter att etablera eller förstärka existerande relationer och stötta arbetet med att finna nya. Liksom i Lampe m.fl. (2006) verkar det också som om off-line relationer i de allra flesta fall föregår on-line relationer. Vänskap på Facebook och umgänge on-line blir ett sätt att ytterligare etablera relationer, en öppen arena för interaktion. Förankringar kan etableras och på olika vis förstärkas genom framträdanden on-line. Fortsättningsvis diskuteras hur framskrivningar av "Vi" och förankring av vänskap tar sig olika uttryck beroende på hur de inramas av den digitala arkitekturen.

Det gemensamma uttrycket

Vänskaper förankras och skrivs fram på olika sätt beroende på de villkor som inramningen medger på ungdomarnas egna sidor och på den gemensamma slutna sidan. Skillnader framträder i hur ungdomarna tilltalar varandra, i språket som används och vad de fokuserar. Det kan exemplifieras genom hur ungdomarna söker varandras sällskap och hur interaktionsordningar skapar överenskommelser över vilka "Vi" är och vad "Vi" gör, bland annat genom hur "Vi" talar. På den gemensamma sidan syns kontaktförsöken och inbjudningarna till händelser off-line frekvent. Inbjudningar till fotbollsmatcher, grillning, spelkväll, fest, brännboll eller allmänna utrop om att hitta på något.

Bass: någon som vill hitta på något? Spela fotboll? Knarka? Supa? Knulla? Onanera? Urinera? Lära sig franska? Bada? Sola? Dricka kaffe i kvällssolen? Ni fattar, någon som är PÅ?

Anropet utmynnar i en längre diskussion mellan tre personer i gruppen. Tönen i diskussionen har samma skämtsamma klang som anropet, likt en lek över möjligheter och omöjligheter. Det är en jargong som genomsyrar inläggen i den slutna gruppen. Lekfullhet, humor och ironiska kommentarer blir något gruppen till synes förhåller sig till. Jargongen är ett arbete med ett kollektivt "Vi". Språkliga markörer och retoriska figurer blir avgörande då kommunikation som sker i skrift och genom bilder, saknar de markörer som finns i interaktion öga mot öga. Kommunikation struktureras som utsända och överförda uttryck, vilka möjliggör en dynamisk interaktion (Goffman, 1959). De utsända

Man vill skrika ut det över världen, jag kan lika gärna skriva det på Facebook. Ungdomar och vänskap on-line

uttrycken utgörs av det sändaren kan kontrollera. De överförda består av det vi i regel kallar för kroppsspråk och av andra signaler (skratt, minspel, tonfall, pauser, rodnad etc.) som uttolkas av mottagaren, men inte alltid kan kontrolleras av sändaren. Interaktion on-line kräver ett slags gemensamt ”kodsysteem” och ordning för hur vänskap kan uttryckas. Interaktion on-line försvåras då de överförda uttrycken villkoras av tekniken. Detta kan kompenseras för med ett överflöd av utsända uttryck så som smileys och gemensamma uttryckssätt. Följande konversation visar hur grupper kan använda sig av koder för att interagera. Det är Jack som inleder tråden med ett inlägg på den gemensamma sidan.

Jack: Vad händer ikväll mina vänner? :) sommar lov nu, yach Buddy!

Wilma: Grattis pysen! :D är på allt idag, slutar 8 ^^

Jack: Det låter bra, är du på att kamma mitt konkelbär ? Det har inte gjorts på ett tag och eftersom du va på allt kan du väl göra ”skitgörot”?

Sofia: Också på det mesta asså

Jack: Du får inte vara med

Sofia: Visste de.

Jack: Haha

Wilma: Med nöje också!

Sofia: Ööööö

Språket i ovanstående exempel är anpassat efter att gruppen är sluten och den möjlighet som skapas då publiken består av en begränsad synlig skara individer. De kommunicerande använder sig av markörer som skämt och retsamhet som underlag för hur kommunikationen kan avläsas. Det är en interaktionsordning som är förhandlad och intern. De överförda uttryck som annars kan markera närhet, samhörighet och kamratskap ersätts i gruppens interaktion med utsända uttryck i den gemensamma jargongen. Det är ett språk anpassat efter interaktionsordningen för bakre regioner och som hos Goffman (1959)

utpekas som färgat av "(R)eciprocal first-naming, cooperative decision making, profanity, open sexual remarks, elaborate griping, smoking (...)use of dialect, or sub-standard speech, mumbling and shouting, playful aggressivity and 'kidding'..." (s.129).

I den slutna gruppen är publiken begränsad till deltagarna, den erbjuder ingen insyn för utomstående. Gruppen kan då förstås som en gemensamt administrerad bakre region där inlägg och kommentarer riktas till en känd publik. Språket som används etablerar ett "Vi" genom utsända uttryck som utgör igenkänningsfaktor för gruppen. Gränslinjen mellan de olika regionerna är dock inte så beskaffad att den går att definiera på grundval av att gruppen är sluten. Det gemensamt regisserade framträdandet på Facebook pågår samtidigt i främre regioner, då deltagarna också framträder inför varandra.

Det går dock inte att göra vilka framträdanden som helst med bibehållen trovärdighet. Framträdandet behöver vara dramautentiskt; det skall förhålla sig till det som är giltigt i interaktionsordningen och samtidigt förefalla äkta. I den gemensamma gruppen synliggörs det kollektiva framskrivandet, förutom genom jargongen, också genom den hela tiden pågående diskussionen av värdefrågor. Dessa representeras av postande och diskuterande av artiklar, bilder och debattinlägg från media. På gruppens vägg är det bredvid fest- och aktivitetsinbjudningar och förfrågningar just värdefrågor som ges mest utrymme och inriktas mot frågor kring rasism, våld och misogyni. Det gemensamma framträdande blir en intrycksstyrande "team-performance" (Goffman, 1959), där teamet definieras genom informella värdegrundsbaserade överenskommelser som kan ses som ett samarbete för att bibehålla gemenskapen och framstå som "goda individer". Vid ett tillfälle lägger en av gruppens deltagare upp ett fotografi som visar två kvinnor. Den ena är klädd i heltäckande klädnad samt niqab som täcker ansiktet men lämnar ögonen fria. Den andra kvinnan är naken så när som på en svart ögonbindel. Bilden har ingen text och ungdomarna resonerar om vad den vill säga.

Sofia: Vad vill du säga med denna bild?

Bass: Ska ba få den t datorn! Bra bild för övrigt

Sofia: Ah jag gillar den

Man vill skrika ut det över världen, jag kan lika gärna skriva det på Facebook. Ungdomar och vänskap on-line

Charlie: Bilden är ett starkt motiv på att den nakna kvinnan är snäppet mer attraktiv, Tycker jag

Bass: Vettefan vad jag tycker är nice med bilden, den är ju inte så sexuell! Den känns ba jävligt genial!

Mattias: Jag skulle vilja säga att bilden upplyser olika perspektiv på tro

Jack: Jag blir bara kåt.

Wilma: Haha...Jack...

Exemplet visar hur gruppen förhandlar om på vilken nivå diskussionen får lov att röra sig för att förhålla sig till dekorum och till den interaktionsordning och de identitetsvärden som reglerar gruppen. För att rädda den gemensamma ”goda” linjen från att utmytna i osäkerhet, bryter Jack med en kommentar (vilken får sju gillanden) som kan läsas som en ”räddning” då den använder sig av det gemensamma uttrycket för gruppen. Jacks inlägg fungerar då för att återupprätta fasaden, att ”save face” (Goffman, 1967) blir som en rituell överenskommelse som hjälper interagerande individer att upprätta och upprätthålla sociala regler. På så vis har också gruppens ”Vi” återetablerats.

Genom att använda sig av gruppen som scen för framträdanden skrivs också indirekta glimtar av ”Jag” fram genom implicita ledtrådar för publiken att uttolka. I exemplet ovan lämnas information som generellt representerar en sexualitet som affirmerar samhällsnormativ heterosexualitet. Utan att tala om sin egen sexualitet har två av killarna i exemplet skrivit fram sig själva som attraherade av en naken kvinnokropp (vilket i och för sig inte säger att de inte attraheras av en annan kropp). Det sociala nätverket blir en referenspunkt för att kunna framträda i relief mot eller i samklang med andra.

Framskrivandet av ”Vi” på Facebook möjliggörs genom arbete och förhandlingar med interaktionsordningar och uttryck i det närmaste nätverket. Arbete och förhandlingar som också möjliggör framskrivandet av ”Jag”. Det är i mötet med andra som möjliga autentiska ”Jag” kan framträda. Detta kan ställas i relation till det dramautentiska perspektivet på identiteter (Wittkover, 2014). Det ”Jag” som visas fram behöver förankras om och om igen för att framträdandet skall bli övertygande både för den som framträder och för de som

agerar publik. Det dramautentiska framträdandet kan således också tänkas gälla även för gruppers arbete med kollektiva identiteter. De gäller även de ”Vi” som etableras och förankras genom markörer och rekvisita som var och en kan förhålla sig till. Det är dock inget explicit socialt putsande som synliggörs i den slutna gruppen. Möjligen är det en fråga om att dessa ungdomarnas relationer är etablerade och tar sin utgångspunkt i gruppen.

Förankring av vänskap

På ungdomarnas enskilda profiler syns vänskapsbetygelser som skrivs fram i romantiserade ordalag, dessa förankringar synliggörs inte alls i den slutna gruppen. De framförs likt kärleksförklaringar till de ”finaste vännerna”, i form av egenkomponerade verser, utdrag ur låtar eller dikter. Ofta förstärks texten med smileys och emoticons och ett strösslande med den ständigt närvarande symbolen för hjärta: <3. En offentlig kärleksförklaring kan vara ett sätt att förankra vänskap inför andra. Den kan ses som starkare och mer giltig än att deklarera den i bakre regioner, mellan fyra ögon. Malin, Wilma och Alfons talar i fokusgruppsamtalet om varför de skriver vissa saker på Facebook istället för att exempelvis skicka ett privat sms.

Malin: Ja men visa att Wilma är min bästa vän och att jag saknar henne, att jag saknar henne mest av er typ, så skriv inte det till henne...JAG är den bästa vännen.

Wilma: Ja, för det är så många som kan se det, att det här är någonting som jag tycker är viktigt, att man liksom lägger upp det som att alla ser det, att det blir som en present då.

Alfons: Alltså jag tycker att det är mer personligt om man säger det alltså bara till personen, inte så här ah, alla ska veta. Det är mycket mer personligt om man alltså direkt till personen – men det kanske bara är jag.

Wilma: Man vill skrika ut det över världen, jag kan lika gärna skriva det på Facebook, då är det fler som hör, eller ser menar jag.

Man vill skrika ut det över världen, jag kan lika gärna skriva det på Facebook. Ungdomar och vänskap on-line

Kärleksförklaringar till vänner blir likt symboliska gåvor, där handlingen att ställa ut sin uppskattning till allmänt beskådande står i fokus. Vänskapen som görs offentlig blir en förankring, då den vågar visa upp sig. Det skiljer också ut den från andra vänner på Facebook. Bryant och Marno (2012) visar hur interaktionsreglerna på Facebook skiljer sig åt beroende på hur vänskap värderas, som nära vänner, kompisar eller bekanta. I citatet ovan kan vi se att Malin också menar att offentliga vänskapsbetygelser är ett sätt att göra anspråk på att vara den som är närmast.

Kommentarer på andras profilbilder eller självporträtt liknar ett symboliskt utbytande av gåvor. Så som Wilma uttrycker det kan en kommentar bli som en present. Främst bland tjejerna verkar det i det närmaste obligatoriskt att uppmärksamma bilder eller nya profilbilder genom att lämna kommentarer som ”snyggaste” eller ”världens vackraste”, varpå profilbildens innehavare svarar med liknande eller övertrumfande beröm. Utbytandet av uppskattning förefaller så vedertaget att det framstår som rituellt. Följande sju kommentarer lämnas inom loppet av en timme då Annie postar en ny profilbild:

Annie, Gud va du är vacker !!! ☺ ☺ ☺ <3 Ge dig!!!!

Sicken goding! Queen <3

Perfection!

Du är perfekt min ängel<3 <3 <3

Sååå himla perfekt gumman ☺ ☺ <3

Alltid lika fin! <3

Dra mig baklänges vad snygg du är! Vacker som en dag ☺.

Här synliggörs det rituella som enligt Goffman (1967) uttrycks i hälsningsfraser, i utbytande av artigheter och uttryck för respekt och gillande i vardaglig interaktion och som symboliserar status och relation. Poängen med ritualer, menar Goffman är att de uttrycker symboliska meningar som talar om för andra hur individer kan uppfattas och bemötas; genom exempelvis respekt och uppskattning som individer svårligen kan visa sig själva, utan behöver söka i omgivningen.

Erbjudanden och returnerandet av symboliska gåvor, etablerar och förankrar relationer. Gåvorna är vanligast mellan tjejerna men används också av killarna och har då i regel en mer ”vänskaplig” kodning, ibland markerat genom platonisk broderlig uppskattning. Charlies profilbild får 163 ”gilla”, i de följande 26 kommentarerna lyder tjejernas respektive killarnas texter:

Tjejerna (8): Snyggaste Charlie!; Helt ok snygg; Så go!; Finis; Åhhh världens finaste; Äckligt snygg Charlie; Going

Killarna (18): Stilig; Tight bror; Har du sneeeeeeat?; Ååh du är så fin; Du är grytan jag vill doppa fläsket i; Båjb ju!; Sjukt snygg bror; Hunk; Du är den snyggaste jag sett; Så jävla Facebook kändis; Sjukt go; Bästa brysh edu; Bästa Charlie; Tung; Jag fick stånd nu!; Så fin du e Charlie; Mannen själv; Vilket jävla pack du har; Sötis.

Killarna använder pronomen som bror, brysh eller mannen, vilka tillåter kärleksförklaringar i ”bromance” stil, en känslomässig förankring som legitimeras genom framskrivning av syskonliknande kärlek. Det är en horisontell homosocialitet, baserad på känslomässig närhet och intimitet utan egen vinning (Hammarén & Johansson, 2014). Den broderliga homosocialiteten blir ett sätt att förhålla sig till heterosexuella normer genom implicita framskrivningar av ”Jag” som uttrycker uppskattning i egenskap av bror. I exemplet skrivs Charlie också fram genom ett värderande av hans utseende. De uppskattande formuleringarna förekommer också i sexualiserade termer utan legitimerande broderskap. Detta symboliska utbyte av beröm förekommer inte på ungdomarnas gemensamma sida utan utskiftas till synes främst som vänskapsförankring och intrycksstyrning för publikens skull.

Vänskaper som förankras offentligt, ställs ut till beskådan och presenterar ungdomarna som socialt intressanta. Investering i ett socialt nätverk på Facebook är genom utbytet av symboliska gåvor att likna med undertecknandet av ett kontrakt av social putsning. Framskrivandet av någon på ett fördelaktigt vis, kan med stor sannolikhet leda till att vederbörande returnerar tjänsten i liknande ordalag. Detta kan med

Man vill skrika ut det över världen, jag kan lika gärna skriva det på Facebook. Ungdomar och vänskap on-line

Goffmans (1959) retorik beskrivas som *social putsning*⁸, alltså socialt småprat som syftar till att stärka sociala band och göra det sociala utbytet meningsfullt för alla inblandade.

Konklusion

I denna artikel studeras hur arenor för interaktion on-line utgör sammanlänkande och integrerade delar av vardagslivet och hur ungdomar betraktar interaktion och vänskap on-line och hur de förankrar och skriver fram vänskap på Facebook.

Det sociala nätverket beskrivs av ungdomarna som en ständig närvaro i vardagen, det är ingen enskild aktivitet som ersätter något annat. De sociala relationer som finns på Facebook förefaller inte ha någon kvalitativ skillnad mot relationer off-line, snarare är det för ungdomarna frågan om en möjlighet att vara socialt tillgänglig och upprätthålla sociala band. Det är en möjlighet att etablera och arbeta med redan existerande relationer. Liksom Lampe med kollegor (2006) visar, används Facebook som ett forum för att lära känna och för att få reda på mer om personer som redan är bekanta off-line, snarare än att finna nya vänner. När det som händer på Facebook understödjer och förankrar det som händer off-line och vice versa, har händelser on-line integrerats som ytterligare en dimension av det som är livet. I motsats till att förutsätta att den textuellt och visuellt baserade interaktionen on-line, ersätter andra former av mänsklig interaktion ansikte mot ansikte, utökar den möjligheterna till möten och verkar också för att stärka kvaliteten i dessa. I stället för att ställa de olika formerna för interaktion och vänskap mot varandra som kvalitativt differentierade är det rimligt att närmare utreda hur de olika formerna för interaktion villkoras av möjligheterna som erbjuds i den kontext där den situerats. Interaktionens möjligheter och villkor som bestäms av den digitala arkitekturen utmanar också Goffmans (1959) teoretiska definition av bakre och främre regioner. Facebookandet erbjuder användaren att samtidigt som hen fysiskt befinner sig i de bakre regionerna framför

8 Social putsning, är en översättning av Goffmans begrepp *grooming talk*, Social putsning är enligt Persson (2012) att föredra framför den mer bokstavliga försvenskningen "gromning", vilket i svensk lagstiftning används för att beteckna brottet att kontakta barn i sexuellt syfte.

datorn eller mobilen i sitt eget hem, kan delta i gemensamma utrymmen och agera i de främre regionerna. Utmaningen innefattar insikten i att likaväl som subjekt förstås som decentrerade, kan individens räckvidd i tid och rum förstås som decentrerad.

Förankring av vänskap ser olika ut beroende på inför vilken publik den framträder. Idén som Hogan (2010) framför, där publiken utgör minsta gemensamma nämnare för de framträdanden som blir möjliga, kan tänkas utgå från överenskommelser och interaktionsordningar som organiserar framträdanden i de olika sammanhang som studerats för artikelns räkning. På ungdomarnas slutna sida, dit publiken inte äger tillträde, etableras vänskaper och framskrivningar av "Vi" genom en gemensam jargong, språkliga markörer, anrop och diskussioner. Den minsta gemensamma nämnaren är här relativt enkel att förhålla sig till. Även om ungdomarna framträder inför varandra och förhåller sig till interaktionsordningen, är de mer fria att agera utan övervakning då publiken är tydligare definierad. Turkles (2011) farhåga om att den textbaserade interaktionen gör människan mer ensam kan snarare handla om att interaktionen förändras i och med teknikens möjligheter. Dock kan det vara av vikt att resonera kring huruvida de gemensamma uttrycken och strävan efter att etablera och bibehålla "Vi" i olika forum, bidrar till att likrikta kommunikation och göra det normativt accepterade till det rätta.

På de enskilda profilsidorna och i interaktionen mellan ungdomarna på dessa, framträder mer polerande och putsande former av interaktion. Symboliska gåvor i form av kärleksbetygelser och uppskattande kommentarer förekommer främst på ungdomarnas enskilda sidor, där publiken består av kontakter och kontacters kontakter. Genom att visa upp vänskap och uppskattning framträder ungdomarna inför publiken genom intrycksstyrning som socialt attraktiva, som någon som är värd att vara någons vän. Genom etablerande av vänskaper och förankringar skriver de också fram sig själva, sin sexualitet, sina preferenser och sin sociala status i samklang med nätverket. Det innebär inte att det går att skriva fram vilka identiteter som helst, eller att det går att fabricera attraktiva "Jag" eller "Vi", utan snarare att interaktionsordningarna i nätverket regisserar vilka framträdanden som är godtagbara. Den i studien framträdande anpassningen till rådande interaktionsordning och beständigheten i de framträdanden som görs på nätet, öppnar upp

Man vill skrika ut det över världen, jag kan lika gärna skriva det på Facebook. Ungdomar och vänskap on-line

för vidare studier av vilka normer och identitetsvärden det är som råder och reproduceras i olika kontexter. Detta kan exempelvis relateras till sociala skiktningssgrunder som kön, klass, etnicitet, funktion och så vidare.

Referenser

- AoIR. (2012). *Ethical Decision-Making and Internet Research. Recommendations from the AoIR Ethics Working Committee (Version 2.0). Tillgänglig 15-05-23 på <http://www.aoir.org/reports/ethics2.pdf>.*
- Awan, Fatimah. & Gauntlett, David. (2013). Young People's Understandings of Online Social Networks in Their Everyday Lives. *Young* 21 (2), 111-132.
- Bargh, John A. & McKenna Katelyn Y.A. (2004). The internet and social life. *Annual review of psychology*, 55, 573-590.
- Berg, Martin. (2015) *Netnografi. Att forska om och med internet*. Lund: Studentlitteratur.
- boyd, Danah. (2006). Friends, Friendsters, and Top 8: Writing community into being on social network sites. *First Monday*, Vol 11, nr 12.
- boyd, Danah & Heer, Jeffry. (2006). Profiles as conversation: Networked Identity Performance on Friendster. I Proceedings of the Hawai'i International Conference on System sciences (HICSS-39), Persistent Conversation Track. Kauai, HI: *IEE Computer Society*. januari 4-7, 2006.
- boyd, Danah. (2008). *Taken out of Context, American Teen Sociality in Networked Publics*. (Doktorsavhandling). University of California: Berkley. Tillgänglig 14-12-04 på <http://www.danah.org/papers/TakenoutofContext.pdf>.
- Bryant, Erin M & Marmo Jennifer. (2012). The rules of Facebook friendship: A two-stage examination of interaction rules in close, casual and acquaintance friendships. *Journal of Social and Personal Relationships*. 29 (8) 1013-1035.
- Findahl, Olle. (2013). *Svenskarna och internet 2013*. Stockholm: .SE, Stiftelsen för internet –infrastruktur.

- Goffman, Erving. (1959). *The presentation of self in everyday life*. London: Penguin Press.
- Goffman, Erving. (1961). *Encounters: Two studies in the Sociology of Interaction*. Martino Fine Books.
- Goffman, Erving. (1967). *Interaction Ritual: Essays on Face-to-Face behavior*. New York: Pantheon Books.
- Hammarén, Nils. & Johansson, Thomas. (2014). Homosociality: In Between Power and Intimacy. *SAGE Open* 2014 4: Tillgänglig 14-10-27 på <http://content/4/1/2158244013518057>.
- Hogan, Bernie. (2010). The presentation of self in the age of social media: distinguishing performances and exhibitions online. *Bulletin of Science Technology & Society*. 30 (6), 377-386.
- Kozinet, Robert V. (2011). *Netnografi: Etnografiska undersökningar på nätet*. Lund: Studentlitteratur.
- Lampe, Cliff. Ellison, Nicole B. & Steinfeld, Charles. (2006). A Face(book) in the crowd: Social Searching vs. Social Browsing. Konfersenspaper. *SCM Special interest Group on Computer-supported Cooperative work*, Banff, AB: Canada
- Meyrowitz, Joshua. (1985). *No Sense of Place: The Impact of Electronic Media on Social Behavior*. New York: Oxford University Press.
- O'Reilly, Tim. (2009). *What is Web 2.0?*. O'Reilly Media, Inc. [www. Tillgänglig 14-10-19 på http://oreilly.com/web2/archive/what-is-web-20.html](http://oreilly.com/web2/archive/what-is-web-20.html).
- Persson, Anders. (2012). *Ritualisering och sårbarhet – ansikte mot ansikte med Goffmans perspektiv*. Malmö: Liber.
- Sauter, Theresa. (2013). 'What's on your mind?' Writing on Facebook as a tool of self-formation. *New Media Society*. Vol 16, nr 5, s. 823-839.
- Turkle, Sherry. (1984). *The second self. Computers and the human spirit*. Cambridge: MiT Press.
- Turkle, Sherry. (1997). *Leva. Online*. Stockholm: Norstedts Förlag AB.
- Turkle, Sherry. (2011). *Alone together: why we expect more of technology and less from each other*. New York. Basic Books.

Man vill skrika ut det över världen, jag kan lika gärna skriva det på Facebook. Ungdomar och vänskap on-line

- Van Doorn, Niels. (2009). The ties that bind: the networked performance of gender, sexuality and friendship on My Space. *New Media Society*. Nr 10. s. 584-602.
- Van Doorn, Niels. (2011). Digital Spaces, material traces: how matter come to matter in online performances of gender, sexuality and embodiment. *Media, culture and society*. Vol 33. s 531-547.
- Wibeck, Victoria. (2010). *Fokusgrupper. Om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.
- Wilson, Robert E. Gosling, Samuel D & Graham, Lindsay T. (2012). A Review of Facebook Research in the Social Sciences. *Perspectives on Psychological Science*. 7 (3). 203-220.
- Wittkower, Dylan. E. (2014). Facebook and dramauthentic identity: A post-Goffmanian model of identity performance on SNS. *First Monday*, Vol 19, nr 4-7.
- Zaho, Shanyang. Grasmuck, Sherri & Martin, Jason. (2008) Identity construction on Facebook: Digital empowerment in anchored relationships. *Computers in human behavior* 24. 1816-1836.